

Sygn. akt: X U 939/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2017 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: SSR Agnieszka Chlipała - Kozioł

Protokolant: Mariola Lewandowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 stycznia 2017 r. we W.

sprawy z odwołania wnioskodawcy **D. W.**

od decyzji strony pozwanej **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.**

z dnia 4.11.2013 r., znak: (...)

z udziałem ubezpieczonej **J. J.**

o zasiłek chorobowy, macierzyński i opiekuńczy

I. zmienia zaskarżoną decyzję ZUS z dnia 4.11.2013 r. w ten sposób, że orzeka, że wnioskodawczyni D. W., prowadząca działalność (...) we W.", nie jest zobowiązana do zwrotu na fundusz chorobowy nienależnego świadczenia wypłaconego J. J. z tytułu zasiłku chorobowego za okres od 18.04.2010 r. do 15.10.2010 r., od 26.04.2011 r. do 3.09.2011 r., od 7.03.2012 r. do 2.08.2012 r. i od 19.10.2012 r. do 17.04.2013 r., zasiłku macierzyńskiego od 16.10.2010 r. do 4.03.2011 r., zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego od 5.03.2011 r. do 18.03.2011 r., zasiłku opiekuńczego za okres od 2.01.2012 r. do 31.01.2012 r., od 13.08.2012 r. do 10.09.2012 r. i za dzień 14.09.2012 r., w kwocie 239.903,01 zł wraz z należnymi odsetkami w wysokości 60.784,76 zł, łącznie 300.687,77 zł;

II. orzeka, że koszty sądowe ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4.11.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. (znak (...)) zobowiązał płatnika składek Kancelarię (...) z siedzibą we W. przy ul. (...) do zwrotu na fundusz chorobowy nienależnego świadczenia wypłaconego J. J. PESEL (...), zam. W. ul. (...) z tytułu:

- zasiłku chorobowego za okres od 18.04.2010 r. do 15.10.2010 r., od 26.04.2011 r. do 3.09.2011 r. , od 7.03.2012 r. do 2.08.2012 r. i od 19.10.2012 r. do 17.04.2013 r.,
- zasiłku macierzyńskiego od 16.10.2010 r. do 4.03.2011 r.,
- zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego od 5.03.2011 r. do 18.03.2011 r.,
- zasiłku opiekuńczego za okres od 2.01.2012 r. do 31.01.2012 r., od 13.08.2012 r. do 10.09.2012 r. i za dzień 14.09.2012 r.,

w łącznej kwocie 239.903,01 zł wraz z należnymi odsetkami w wysokości 60.784,76 zł, łącznie 300.687,77 zł.

W odwołaniu od decyzji D. W. domagała się jej uchylecia i umorzenia postępowania. Zarzuciła naruszenie przez organ rentowy art. 83 ust. 1 pkt 4 i 5 i art. 84 ust. 1, ust. 2 pkt 2 i ust. 6 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 3 pkt 3, art. 36 ust. 1 i 2 oraz art. 38 ust. 1 i 2, art. 43, art. 47 ust 1 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa i par. 1 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27.07.1999 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz par. 2 ust 1 pkt 1 i ust. 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, polegające na błędnej ocenie, że decyzja ZUS z dnia 8.10.2013 r. nr (...) - (...) oraz decyzja (...) Oddział we W. z dnia 10.10.2013 r. (znak (...)) stanowią podstawę do wydania zaskarżonej decyzji przed upływem terminu do zaskarżenia odwołaniem powyższych decyzji. W uzasadnieniu podkreśliła, że decyzją z dnia 8.10.2013 r. ZUS przyjął dla ubezpieczonej J. J. kwotę przeciętnego wynagrodzenia ogłoszoną za I kwartał 2010 r. jako miesięczną podstawę wymiaru składek. Decyzja ta została przez ubezpieczoną zaskarżona. Decyzją z dnia 10.10.2013 r. ZUS odmówił J. J. prawa do zasiłków, którą to decyzję J. J. również zaskarżyła. Skarżąca podkreśliła, że dopiero dysponując ostateczną decyzją ustalającą podleganie ubezpieczeniom społecznym z inną od deklarowanej podstawą wymiaru składek, organ rentowy w przypadku braku zgłoszenia przez płatnika składek deklaracji korygujących podstawę wymiaru składek, może wydać decyzję odmawiającą prawa do świadczeń. Z kolei dopiero po wydaniu ostatecznej decyzji w sprawie odmowy prawa do świadczeń, powstaje obowiązek zwrotu nienależnie pobranych zasiłków.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego odrzucenia, wskazując, że dopiero sąd drugiej instancji może uchylić decyzję organu rentowego. Ponadto wskazał, że decyzja jest prawidłowa, albowiem decyzją z dnia 8.10.2013 r. ZUS przyjął dla ubezpieczonej J. J. kwotę przeciętnego wynagrodzenia ogłoszoną za I kwartał 2010 r. jako miesięczną podstawę wymiaru składek, która to kwota powinna być przyjęta do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń wypłaconych J. J.. Decyzja ta została przez ubezpieczoną zaskarżona. Decyzją z dnia 10.10.2013 r. ZUS odmówił J. J. prawa do zasiłków za wskazane okresy i przyznał prawo do zasiłków od podstawy wymiaru w wysokości 2861,70 zł. Decyzja ta również została zaskarżona.

W piśmie z dnia 13.01.2017 r. skarżąca domagała się zawieszenia postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy z odwołania od decyzji ZUS z dnia 10.10.2013 r. Zakwestionowała również wysokość wyliczonej przez organ rentowy kwoty nienależnego świadczenia oraz fakt naliczenia już w dacie wydania decyzji odsetek w kwocie ponad 60 tysięcy złotych.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. J. została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń przez płatnika składek (...) z siedzibą we W. jako pracownik od dnia 4.01.2010 r. Ubezpieczona jest córką płatnika. Była zatrudniona na podstawie umowy o pracę na stanowisku dyrektora do spraw sprzedaży i marketingu, w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem 11.250,00 zł plus premia. W dniu 31.03.2011 r. strony umowy podwyższyły wynagrodzenie do kwoty 13.840 zł brutto plus stała premia uznaniowa 3200 zł brutto. Ubezpieczona przebywała na zwolnieniach lekarskich, zaś od dnia 16.10.2010 r. do dnia 18.03.2011 r. pobierała zasiłek macierzyński.

Dowód: okoliczności bezsporne, a nadto:

dokumenty zgromadzone w aktach rentowych

W wyniku kontroli zasadności zgłoszenia J. J. do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia u D. W. z taką wysokością kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek, organ rentowy wydał decyzję z dnia 8.10.2013 r., w której za słuszną i odpowiednią kwotę stanowiącą podstawę wymiaru składek ubezpieczonej z tytułu pracy u płatnika składek przyjął kwotę przeciętnego wynagrodzenia ogłoszoną za I kwartał 2010 r. Decyzją z dnia 10.10.2013 r. ZUS odmówił J. J. prawa do zasiłków za wskazane okresy i przyznał prawo do zasiłków od podstawy wymiaru w wysokości 2861,70

zł. Obie decyzje zostały zaskarżone. Sprawa z odwołania od decyzji ZUS z dnia 8.10.2013 r. zawisła przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu pod sygnaturą VIII U 5587/2013.

Wyrokiem z dnia 1.06.2015 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział VIII Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania od decyzji z dnia 8.10.2013 r. złożone przez ubezpieczoną i płatnika. W uzasadnieniu stwierdził, że ustalenie przez płatnika i ubezpieczoną zakwestionowanego przez ZUS wynagrodzenia nastąpiło z naruszeniem zasad współżycia społecznego, polegającym na chęci osiągnięcia nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu.

W wyniku rozpoznania apelacji J. J. i D. W., wyrokiem z dnia 31.03.2016 r. (III AUa 1778/15) Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił obie apelacje.

Dowód: okoliczności bezsporne, a nadto:

- odwołanie z dnia 12.11.2013 r. k. 6-11,
- odwołanie z dnia 15.11.2013 r. k. 12-14,
- wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych dnia 1.06.2015 r. (VIII U 5587/13) z uzasadnieniem – k. 31-36,
- wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z uzasadnieniem z dnia 31.03.2016 r. (III AUa 1778/15) - k. 37-39

Decyzją z dnia 4.11.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. (znak (...)) zobowiązał płatnika składek (...) z siedzibą we W. przy ul. (...) do zwrotu na fundusz chorobowy nienależnego świadczenia wypłaconego J. J. PESEL (...), zam. W. ul. (...) z tytułu:

- zasiłku chorobowego za okres od 18.04.2010 r. do 15.10.2010 r., od 26.04.2011 r. do 3.09.2011 r. , od 7.03.2012 r. do 2.08.2012 r. i od 19.10.2012 r. do 17.04.2013 r.,
- zasiłku macierzyńskiego od 16.10.2010 r. do 4.03.2011 r.,
- zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego od 5.03.2011 r. do 18.03.2011 r.,
- zasiłku opiekuńczego za okres od 2.01.2012 r. do 31.01.2012 r., od 13.08.2012 r. do 10.09.2012 r. i za dzień 14.09.2012 r.,

w łącznej kwocie 239.903,01 zł wraz z należnymi odsetkami w wysokości 60.784,76 zł, łącznie 300.687,77 zł.

Dowód: okoliczności bezsporne, a nadto:

decyzja w aktach rentowych

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Stan faktyczny sprawy w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia był bezsporny i wynikał z niekwestionowanych przez żadną ze stron dokumentów.

Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we W. z dnia 8.10.2013 r., w której organ rentowy przyjął od dnia 4.01.2010 r. kwotę przeciętnego wynagrodzenia ogłoszona za I kwartał 2010 r. przez Prezesa GUS jako miesięczną podstawę wymiaru składek J. J. na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowa i chorobowe z tytułu zatrudnienia u D. W. prowadzącej działalność pod nazwą (...), znalazła akceptację podczas kontroli sądowej. Odwołanie płatnika D. W. i ubezpieczonej J. J. zostało oddalone przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział VIII

Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 1.06.2015 r. Wobec oddalenia apelacji od tego wyroku przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 31.03.2016 r., decyzja z dnia 8.10.2013 r. uzyskała walor ostateczności i miała dla sądu rozpoznającego niniejszą sprawę charakter wiążący.

Pomimo nieuwzględnienia odwołań skarżących od decyzji z dnia 8.10.2013 r., odwołanie skarżącej – płatnika D. W. - od decyzji z dnia 4.11.2013 r., nakazującej skarżącej zwrot kwot nienależnie wypłaconych J. J. świadczeń, zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016r., poz. 963) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

W myśl ust. 2 powołanego przepisu, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie natomiast z art. 84 ust. 6 ustawy systemowej, jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami, o których mowa w ust. 1, obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot.

Podkreślić należy, że utrwalony jest obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że obowiązek zwrotu wypłaconych nienależnie świadczeń z ubezpieczenia społecznego obciąża płatnika składek w myśl art. 84 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych tylko wówczas, gdy ich pobranie spowodowane było przekazaniem przez niego nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, a jednocześnie brak jest podstaw do żądania takiego zwrotu od osoby, której faktycznie świadczenie to wypłacono, bowiem nie można uznać, że pobrała je nienależnie w rozumieniu art. 84 ust. 2 ustawy systemowej.

Zasadą wynikającą z treści art. 84 ust. 1 ustawy systemowej jest zatem obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przez osobę, która je pobrała. Płatnik składek jest zobowiązany do zwrotu świadczeń nienależnie pobranych przez inne osoby wówczas, gdy obowiązujące przepisy umożliwiają dochodzenie zwrotu od osoby, której świadczenie faktycznie wypłacono (na takim stanowisku stoi również Sąd Okręgowy we Wrocławiu, m.in. w wyroku z dnia 27.11.2015 r., sygn. akt IX Ua 98/15).

W ocenie Sądu Rejonowego nie można mówić o braku podstaw do żądania zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia od osoby, która faktycznie je pobrała w sytuacji, gdy przekazanie przez płatnika składek nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość było skutkiem zawarcia przez płatnika i ubezpieczonego (pracownika) umowy o pracę, w której wysokość wynagrodzenia ubezpieczonego została ukształtowana w sposób wygórowany, z naruszeniem obowiązujących przepisów i w celu uzyskania korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu, a jednocześnie nie zaistniały inne okoliczności uniemożliwiające uzyskanie zwrotu świadczeń od ubezpieczonego (pracownika). Z taką sytuacją mamy zaś do czynienia w niniejszej sprawie – jak stwierdził Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 1.06.2015 r., D. W. i J. J. ukształtowały wynagrodzenie w umowie o pracę na poziomie wygórowanym, z naruszeniem zasad współżycia społecznego i obowiązujących przepisów, w celu uzyskania korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu. W tych okolicznościach, zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej, zachodzi podstawa do żądania zwrotu świadczenia od ubezpieczonego, który to świadczenie pobrał, z uwagi na

spełnienie przesłanki wypłacenia świadczeń „na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia”. Warunkiem aktualizacji tego prawa jest jednak po pierwsze uzyskanie waloru ostateczności przez decyzję, mocą której organ rentowy odmówił J. J. prawa do zasiłków chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego za objęte sporem okresy, tj. decyzje z dnia 10.10.2013 r. (sprawa zawisła przed tut. Sądem pod sygn. IV U 918/13). Rozstrzygnięcie niniejszej sprawy nie zależało od rozstrzygnięcia postępowania toczącego się w tut. Sądzie pod sygn. IV U 918/13, wniosek skarżącej o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu rozstrzygnięcia tej sprawy nie zasługiwał zatem na uwzględnienie. Po wtóre zaś w ewentualnym postępowaniu o zwrot świadczenia przez płatnika, wyjaśnienia będzie wymagała podniesiona przez skarżącą w piśmie z dnia 13.01.2017 r. kwestia prawidłowości wyliczonej przez organ rentowy do zwrotu kwoty.

Na marginesie wskazać ponadto należy, że skarżąca trafnie zakwestionowała nałożenie na nią obowiązku zapłaty odsetek od naliczonych tytułem nienależnych świadczeń kwot. Nie znajduje bowiem uzasadnienia na gruncie przepisów prawa i utrwalonych poglądów judykatury stanowisko organu rentowego co do sposobu naliczania odsetek od świadczenia nienależnie pobranego.

W wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. (sygn. akt I UK 210/09, LEX nr 585713) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że odesłanie do zasad prawa cywilnego w art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie dotyczy określenia terminu, od którego dłużnik pobierający nienależnie świadczenie z ubezpieczenia społecznego spóźnia się z jego zwrotem. Nie jest to materia zasad prawa cywilnego, lecz prawa ubezpieczeń społecznych. Określenia terminu, od którego należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie w prawie cywilnym. Rozwinięcie powyższego stanowiska Sądu Najwyższego nastąpiło w licznych orzeczeniach sądów apelacyjnych, zajmujących się materią przedmiotowego zagadnienia. I tak w wyroku z dnia 18 października 2013 r. (sygn. akt III AUa 229/13, LEX nr 1391864) Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, że żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego – art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek. W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 21 marca 2013 r. (sygn. akt III AUa 1311/12), wskazując, że dopiero od dnia następnego po dacie doręczenia ubezpieczonemu decyzji należy liczyć stan opóźnienia w zwrocie organowi nienależnie pobranych świadczeń (...) Tym samym brak było podstaw do obciążania wnioskodawcy odsetkami za okres sprzed wydania decyzji, jak to uczynił organ rentowy w jej treści. W wyroku z dnia 28 stycznia 2016 r. (sygn. akt III AUa 736/15, LEX nr 2025563) Sąd Apelacyjny w Poznaniu podkreślił, iż Nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 u.s.u.s. i art. 138 u.e.r.f.u.s., uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce ze spełnieniem świadczenia.

Uwzględniając powyższe, należy, w ocenie Sądu, uznać za nietrafne stanowisko organu rentowego, zgodnie z którym stosując ogólne zasady prawa cywilnego, zasadnym jest żądanie od odwołującego zwrotu odsetek za okres od dnia następnego po dniu wypłaty świadczenia do dnia wydania decyzji.

J. J. została zawiadomiona o postępowaniu jako jego strona (ubezpieczona) – k. 71.

Sąd Rejonowy uznał również, że choć skarżąca domagała się w odwołaniu literalnie „uchylenia decyzji i umorzenia postępowania”, to z treści odwołania wynikało jednoznacznie, że skarżąca wnosi de facto o zwolnienie jej z obowiązku zwrotu wskazanych w decyzji kwot z uwagi na przedwczesność zaskarżonej decyzji, wydanej pomimo niezakończenia postępowań toczących się z odwołań od decyzji z 8.10.2013 r. i 10.10.2013 r. Zauważyć ponadto należy, że skarżąca

występowała w sprawie od dnia 15.07.2015 r bez profesjonalnego pełnomocnika (k. 26). Mając powyższe na uwadze, Sąd nie uwzględnił wniosku organu rentowego o odrzucenie odwołania z uwagi na niedopuszczalność uchylenia decyzji organu rentowego przez sąd I instancji i rozpoznał sprawę merytorycznie.

Z powyższych względów Sąd uznał, że odwołanie wnioskodawczynie od decyzji organu rentowego było uzasadnione i na podstawie art. 477 (14) § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego, orzekając jak w sentencji.